

Kohtuasi C-195/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

27. märts 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne töökohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. märts 2023

Hageja:

GI

Kostja:

Partena, assurances sociales pour travailleurs indépendants ASBL (füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustus)

1. Vaidluse ese ja andmed:

- 1 Euroopa Komisjoni ametnik GI tegeleb alates 2015. aastast täiendava tööna ka õpetamisega, kuni 20 õppetundi aastas.
- 2 Füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustuse asutus Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (lühendatult „INASTI“) tuletas 4. juuli 2018. aasta kirjas GI-le meelde, et ta tegutseb õpetajana füüsilisest isikust ettevõtjana, ning kutsus teda üles liituma enda valitud sotsiaalkindlustuskassaga.
- 3 GI liitus Partena kassaga ja maksis sotsiaalkindlustusmaksid.
- 4 GI vaidlustas 15. märtsil 2022 enda kuulumise Belgia füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustuskeemi alla ja nõudis Partenalt sotsiaalkindlustusmaksete tagasimaksmist kokku summas 3242,09 eurot.

- 5 GI pöördus 13. oktoobril 2022 nõudega Tribunal du travail poole, mis on eelotsusetaotluse esitanud kohus.

2. Asjaomased õigusnormid

A. Euroopa Liidu leping

- 6 ELL artikli 4 lõikes 3 on sätestatud:

„Kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikususes austuses üksteist aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel.

Liikmesriigid kasutavad kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine.

Liikmesriigid aitavad kaasa liidu ülesannete täitmisele ja hoiduvad kõigist meetmetest, mis võiksid ohustada liidu eesmärkide saavutamist“.

Protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta (ELT 2010, C 83, lk 266)

- 7 Artiklis 12 on sätestatud:

„Kooskõlas tingimuste ja menetlusega, mille Euroopa Parlament ja nõukogu on seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist asjaomaste institutsioonidega määruste abil kinnitanud, on liidu ametnikud ja muud teenistujad kohustatud maksma liidule maksu töö- ja muudelt tasudelt, mida liidud neile maksavad.

Töö- ja muud tasud, mida liidud neile maksavad, on vabastatud riigimaksudest“.

- 8 Artiklis 14 on sätestatud:

„Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste asjaomaste institutsioonidega määruste abil liidu ametnike ja muude teenistujate sotsiaalkindlustustagatiste kava“.

3. Poolte argumendid

A. GI

- 9 GI väidab sisuliselt, et füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemis maksustamise kohustus on vastuolus Euroopa institutsioonide ametnikele kohaldatava sotsiaalkindlustusskeemi ühtsuse põhimõttega ELL artikli 4 lõikega 3

ja lojaalse koostöö põhimõttega, kuna see kujutab endast takistust, mis võib pärssida Euroopa Liidu institutsioonis töötamist.

B. Partena

- 10 INASTI leiab, et GI vastab oma õpetamistegevuses füüsilisest isikust ettevõtja määratlusele ning peab seega olema kindlustatud füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustuskassas ja tasuma sotsiaalkindlustusmaksleid.

4. Kohtu hinnang

- 11 Kuna GI on Euroopa ametnik, tuleb arvesse võtta Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokoll (nr 7) artikleid 12 ja 14.
- 12 Euroopa Kohus märkis 10. mai 2017. aasta kohtuotsuses Lobkowicz, C-690/15, EU:C:2017:355:

„36. „Liidu ametnike suhtes kehtib [...] liidu institutsioonide ühine sotsiaalkindlustusskeem, mille Euroopa Parlament ja nõukogu kinnitavad protokoll artikli 14 kohaselt määruste abil seadusandliku tavamenetluse kohaselt ja pärast konsulteerimist teiste institutsioonidega.

[...]

41. Analoogselt protokoll artikkel 12, mis kehtestab ühtse maksustamise liidu ametnike suhtes, kes maksavad liidule maksu töö- ja muudelt tasudelt, mida liit neile maksab, ja näeb seega ette, et need summad on vabastatud riigisisestest maksudest, tuleb selle protokoll artikkel 14, mis annab liidu institutsioonidele pädevuse kinnitada nende ametnike sotsiaalkindlustusskeem, käsitada nii, et see võtab liikmesriikide pädevusest kohustuse tagada liidu ametnikele kindlustatus mõnes riigisisises sotsiaalkindlustusskeemis ning neilt ametnikelt kohustuse panustada sellise skeemi rahastamisse.

[...]

44 Eeltoodust tulenevalt **on ainult liit, mitte liikmesriigid, pädev kindlaks määrama liidu ametnikele kohaldatavad eeskirjad, mis puudutavad ametnike kohustusi sotsiaalkindlustuse valdkonnas.**

45 Nimelt, nagu kohtujurist märkis oma ettepaneku punktis 76, **täidavad protokoll artikkel 14 ja liidu ametnike sotsiaalkindlustust käsitlevad personalieeskirjade sätteid liidu ametnike jaoks määruse nr 1408/71 artikliga 13 ja määruse nr 883/2004 artikliga 11 analoogset ülesannet, ning see ülesanne on keelata liidu ametnikele sellise kohustuse panemine, mis näeks ette kõnealuse valdkonna erinevatesse skeemidesse panustamist.**

46 Sellised riigisisesed õigusnormid nagu põhikohtuasjas käsitletavat, mis näevad ette, et liidu ametniku tulult tuleb maksta spetsiaalselt asjaomase liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemide rahastamiseks mõeldud sotsiaalmakseid ja -makse, ei arvesta seega liidu ainupädevusega, mis liidule on antud protokolliga artikliga 14, ja personalieeskirjade asjakohaste sätetega, eelkõige sätetega, milles on kindlaks määratud liidu ametnike kohustuslikud sissemaksed sotsiaalkindlustusskeemi rahastamiseks“.

[...]

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

EL lepingule, EL toimimise lepingule ja Euratomi asutamislepingule liidetud protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta artiklit 14 ning Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade sätteid, mis käsitlevad liidu institutsioonide ühist sotsiaalkindlustusskeemi, tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis näevad ette, et kinnisvaratulult, mille Euroopa Liidu ametnik on saanud liikmesriigis, mille maksuresident ta on, tuleb maksta sama liikmesriigi sotsiaalkindlustussüsteemi rahastamiseks mõeldud sotsiaalmakseid ja -makse.“ (rasvase kirja lisas töökohus)

- 13 Seega on Euroopa Liidu ametnike sotsiaalkindlustusskeem ühine süsteem, mille suhtes on liidul ainupädevus.
- 14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruses (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta on sätestatud ainult ühe liikmesriigi õigusaktide kohaldamise põhimõte.
- 15 Võttes aga arvesse Euroopa Kohtu praktikat, ei kohaldata määrust (EÜ) nr 883/2004 ja eelkõige selle artikli 11 lõiget 1, mis käsitleb ühe liikmesriigi õigusaktide kohaldamise põhimõtet, Euroopa Liidu ametnike suhtes (vt selle kohta 16. detsembri 2004. aasta kohtuotsus My, C-293/03, EU:C:2004:821, ja 10. mai 2017. aasta kohtuotsus Lobkowicz, C-690/15, EU:C:2017:355).
- 16 Tekib siiski küsimus, kas sellist põhimõtet saab analoogia alusel kohaldada Euroopa Liidu ametnike suhtes. Oma 10. mai 2017. aasta kohtuotsuses Lobkowicz, C-690/15, EU:C:2017:355, näib Euroopa Kohus vastavat jaatavalt, kuid eelotsuse küsimus puudutas kinnisvaratulu, mitte töötulu muu kui Euroopa ametniku staatusega seotud tööst, mis ei vasta GI olukorrale, kes tegeleb muu kutsetegevusega.
- 17 Lisaks jättis Euroopa Kohus ELL artikli 14 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte nimel liikmesriigi sotsiaalkindlustusalased õigusnormid kohaldamata, leides, et need sätted võivad takistada ja seega pärssida töötamist Euroopa Liidu institutsioonides.

- 18 10. septembri 2015. aasta kohtuotsuses Wojciechowski, C-408/14, EU:C:2015:591, märkis Euroopa Kohus:

„44. Niisugused õigusnormid võivad nimelt kallutada töötajat, kes on juba omandanud teatava tööstaaži selle liikmesriigi töötajate pensioniskeemis, loobuma vastu võtmast töökohta selles liikmesriigis asuva liidu institutsiooni teenistuses või mõjutada teda sealsest ametikohast enneaegselt loobuma, juhul kui nende õigusnormide tõttu on oht, et ta kaotab töökoha tõttu liidu institutsiooni teenistuses või seal pika tööstaaži omandamise tõttu pensioniõigused, mis ta omandas selles liikmesriigis töötamisega enne liidu teenistusse asumist.

45. Sellised tagajärjed ei tohiks olla lubatavad, arvestades liikmesriikidel liidu suhtes olevat lojaalse koostöö ja abistamise kohustust, mis on väljendatud ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud kohustuses lihtsustada liidu eesmärkide täitmist.“

- 19 4. veebruari 2015. aasta otsuses kohtuasjas Melchior, C-647/13, EU:C:2015:54, märkis Euroopa Kohus:

„27. Seega võivad ka liikmesriigi õigusnormid, millega keeldutakse töötuskindlustushüvitise saamise õiguse üle otsustamisel võtmast arvesse ajavahemikke, mil isik töötas lepingulise töötajana selles liikmesriigis asuvas liidu institutsioonis, muuta lepinguliste töötajate värbamise liidu institutsioonide teenistusse raskemaks. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 51–53 märkis, võivad niisugused õigusnormid pärssida asjaomases liikmesriigis elavate töötajate töötamist liidu institutsioonis ametikohal, mille reguleeritud tähtajalisuse tõttu on nad pärast teenistussuhte lõppemist sunnitud sisenema või naasma siseriiklikule tööturule, kuna sellel ametikohal töötamise tõttu on oht, et nad ei ole töötanud kõnealustes õigusnormides ette nähtud arv päevi, et saada töötuks jäämise korral hüvitist.

28. Sellistel õigusnormidel võib olla samasugune pärssiv mõju seoses asjaoluga, et töötusepäevi, mille eest maksti muude teenistujate teenistustingimuste alusel töötuskindlustushüvitist, ei võrdsustata selles liikmesriigis töötuskindlustushüvitise saamiseks vajalike töötatud päevadega, võttes arvesse, et sama liikmesriigi õigusnormide kohaselt hüvitatud töötusepäevad on töötatud päevadega võrdsustatud.“

- 20 Lõpuks lisas Euroopa Kohus 10. mai 2017. aasta kohtuotsuses Lobkowicz, C-690/15, EU:C:2017/355V:

„47 Peale selle võivad niisugused õigusnormid rikkuda liidu ametnike vahelist võrdset kohtlemist ning seega pärssida liidu institutsioonis töötamise huvi, kuna mõned ametnikud ei oleks kohustatud tegema sissemaksid mitte ainult liidu institutsioonide ühisesse sotsiaalkindlustusskeemi, vaid samuti liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi.“

- 21 Viidatud kohtupraktika analüüsist ilmneb, et sellist juhtumit nagu GI puhul ei ole ilmselt veel käsitletud ega Euroopa Kohtule esitatud. Küsimusi, mis puudutavad GI kuulumist Belgia füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemi alla, saab aga käsitleda üksnes lähtuvalt Euroopa Kohtu vastusest eelotsuse küsimusele, mis esitatakse ELTL artikli 267 alusel.
- 22 Kohus täpsustab, et sarnane, kuid teistsugusesse konteksti paigutuv eelotsuse küsimus esitati 9. juunil 2022 eelotsusetaotluses, mis registreeriti Euroopa Kohtus numbri C-415-22 all.

5. Eelotsuse küsimus

- 23 Kohus esitab Euroopa Kohtule järgmise küsimuse:

Kas protokolliga (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide kohta, eelkõige selle artikliga 14, töötajatele või füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes töötavad või on pensionärid, kohaldatava sotsiaalkindlustusskeemi ühtsuse põhimõttega ja lojaalse koostöö põhimõttega, nagu see tuleneb Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikest 3, on vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab riiklikus sotsiaalkindlustusskeemis maksustamise kohustuse ja nõuab sotsiaalkindlustusmaksete tasumist ametniku suhtes, kes lisaks oma tööle Euroopa institutsioonis tegeleb viimase loal kõrvaltööna õpetamisega, kui sellele ametnikule kehtib personalieeskirjade alusel juba Euroopa Liidu institutsioonide ühine sotsiaalkindlustusskeem?